

PSIXOLINGVISTIK JIHATLARNING INGLIZ TILINI O'QITISHDAGI AHAMIYATI

Abubakirovan Shahrizoda Dilmurod qizi

Chirchiq davlat pedagogika universiteti

Turizm fakulteti talabasi

E-mail: Shaxrizoda381@gmail.com

+998944442409

Ilmiy rahbar: Hazratqulova Ezoza Ismat qizi

Chirchiq davlat pedagogika universiteti

Turizm fakulteti o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolaning dolzarbligi psixolingvistik omillarning ingliz tili o'qitish jarayonidagi o'rnini aniqlash va tavsiflashga qaratilganligidadir. Shuningdek psixolingvistik aspektlarning nafaqat o'zlashtirilgan bilimlarga ta'sir ko'rsatishi hamda ularning real hayotda qanday qo'llanilishiga ham ahamiyat kasb etishini ta'kidlab o'tish joiz demakdir. Psixolingvistika tilshunoslikning boshqa sohalariga qaraganda yangi yo'nalish hisoblansa-da, ta'lim jarayonida muhim rol o'ynaydi

Kalit so'zlar. Psixolingvistika, psixofiziologik nutq shakllanishi, psixolingvistik jihatlar, til ishlab chiqarish, tilni tushunish, tilni o'zlashtirish.

Abstract. The relevance of this article lies in identifying and describing the role of psycholinguistic factors in the process of teaching the English language. It is also worth noting that psycholinguistic aspects not only influence the knowledge acquired but also play an important role in how this knowledge is applied in real-life situations. Although psycholinguistics is considered a relatively new field compared to other areas of linguistics, it plays a significant role in the educational process.

Key words. psycholinguistics, psychophysiological speech formation, psycholinguistic aspects, language production, language comprehension, language acquisition.

KIRISH.

Til --- bu g'oyalarni ifodalash vositasidir. Fikr esa mantiqda o'rganiladi. Grammatika kategoriyalari mantiqiy kategoriyalarni ifodalaydi. Mantiq va grammatikaning uyg'unlashishi fikr va tilni birgalikda tasvirlaydi.

Psixolingvistika — bu nutq shakllanishini, shuningdek, nutqni idrok etish va shakllantirish jarayonlarini ularning til tizimi bilan o'zaro aloqasida o'rganadigan fan bo'lib, psixologiya va tilshunoslikning sintezi natijasida paydo bo'ldi. Psixolingvistika insonning nutq faoliyatining modelini va psixofiziologik nutq shakllanishini ishlab chiqadi va ularni psixologik tajribalar orqali o'rganadi.

Tadqiqot manbasiga ko'ra, psixolingvistika tilshunoslikka yaqin bo'lib, tadqiqot usullari jihatidan psixologiyaga ham yaqin. Bu o'zaro bog'liq tajribalarni, masalan, "semantik differential" va boshqa tajriba metodlarini qo'llaydi. Psixolingvistikada bir qator amaliy masalalar ko'rib chiqiladi, ular orasida ona tilini, ayniqsa, chet tilini o'rgatish; bolalar bog'chasidagi nutq tarbiyasi va nutq terapiyasi masalalari; miya nutq markazlarining kasalliklari klinikasi; nutq ta'siri masalalari va boshqalar mavjud.

ADABIYOTLARGA OID MA'LUMOTLARNI KO'RIB CHIQISH.

Til psixologiyasi yoki psixolingvistika bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar olimlarga til va nutqning aqliy jihatlarini yaxshiroq tushunishga yordam berdi. Psixolingvistika tufayli biz ta'limni yondashuvning yangi va innovatsion usullariga ega bo'ldik. Talaba qanday qilib muloqotning ahamiyatini tushunish haqida o'ylashni necha marotaba to'xtaydi? Til muvaffaqiyatsiz bo'lganda, bu insonlarga kognitiv, hissiy va xulq-atvor darajasida ta'sir qiladi. Shuning uchun, tilni o'rganishga har xil sohalar bag'ishlangan va uni yaxshiroq tushunishga intilmoqda. Ushbu sohalardan biri til psixologiyasi yoki psixolingvistikadir.[1]

"Kommunikatsiya jamiyatga olib keladi, ya'ni tushunishga, yaqinlikka va o'zaro qadrlashga," deydi Rollo May.

Psixolingvistika boshqa sohalardan ko'plab jihatlariga ko'ra farq qiladi va uning ingliz tilini o'qitishdagi roli bebaho. Til psixologiyasi tilga yondashuvi bilan boshqa fanlardan farq qiladi. Qisqacha aytganda, psixolingvistik yondashuv quyidagilardan iborat:

- Tilni qanday ishlatishni o'rganish. Psixolingvistika bilimdan foydalanish va unga bog'liq psixologik jarayonlarga e'tibor qaratadi.
- Amaliyot. Psixolingvistika bilimni til ifodalarini yaratish va tushunishda qanday qo'llashni o'rganadi.
- Harakat jarayonlari. Shuningdek, bu til instinktiyini harakatga keltiruvchi narsalarga ham diqqat qaratadi.

Boshqa fanlar tilni o'rganishsa ham, ular uni boshqa nuqtai nazardan o'rganishadi. Masalan, sotsiolingvistika sotsiokulturaviy va lingvistik hodisalar o'rtasidagi o'zaro aloqani o'rganadi. Tilshunoslik o'z navbatida tilning kelib chiqishi, rivojlanishi va tuzilishini o'rganadi. Tilshunoslikni psixolingvistika bilan chalkashtirib yuborish oson. Javier Frias Kond "Psixolingvistikaga kirish" nomli maqolasida farqlarni oson tushuntirgan. Mana, ba'zi farqlar ro'yxati:

- Tushunish. Tilshunoslikda eng kichik akustik birlik — bu fonema.
- Ishlab chiqarish. Tilshunoslikda tadqiqot mavzusi ideal ona tilidir. Psixolingvistikada esa, mavzu haqiqiy nutq egasidir.
- Tadqiqot obyekti. Tilni ishlatish nuqtai nazaridan, tilshunoslik eng nafis, rasmiy va abstrakt tilni ishlatishga intiladi. Psixolingvistika esa amaliy prinsiplarni o'rganadi. Umuman olganda, tadqiqotchilar ikki yo'nalishli yondashuvni qo'llaydi:

• Kuzatish. Tadqiqotchilar lingvistik xulq-atvor testlarini qo‘llaydi. Shuningdek, ular tegishli kundalik vaziyatlar bo‘yicha ma‘lumotlar to‘playdi.

• Eksperimental. Ilmiy usulni qo‘llagan holda, psixolingvistik tadqiqotchilar laboratoriya tajribalari ham o‘tkazadilar. Psixolinguistika, ko‘pgina ikkinchi avlod fanlari kabi, qat‘iy metodologiyani ta‘qib qiladi. Natijada, ushbu sohadagi tajribalar sezilarli darajada rivojlangan va amalga oshirilishga moyil. Psixolingvistik tadqiqotlar doimiy ravishda yangi savollarni keltirib chiqaradi va keyingi o‘rganishlarga rag‘batlantiradi. Bu juda faol soha. Psixolingvistik ko‘nikmalar odamlar bilan muloqot qilishda juda muhimdir, chunki ular odamlar tomonidan muloqot qilishda ishlatiladi. Ular:

- Til
- G‘oyalar
- Yozish
- Tinglashni tushunish
- Serial eshitish xotirasi
- Vizuallikni tushunish
- Vizuallikni bog‘lash
- Og‘zaki ifoda
- Harakat ifodasi
- Vizuallik integratsiyasi
- Eshitish integratsiyasi
- Vizual-motorli serial xotira

Ushbu psixolingvistik ko‘nikmalarni baholash uchun olimlar kognitiv psixologiya tadqiqotlari paradigmasiga tayanadilar, bu paradigma mentalist, funksionalist, hisoblash va cheklovchi nazariyalar asosida ishlab chiqilgan.[2][3]

TAHLIL VA NATIJALAR.

Psixolingvistika zamonaviy soha bo‘lib, ayni shu fan tufayli biz inson tilining murakkabligini to‘liq tushunishga yaqinlashmoqdamiz. Har kuni biz odamlarning tilni ishlab chiqarish, kodlash va muloqot qilish vositasi sifatida qanday ishlatayotganini tobora yaxshiroq tushunmoqdamiz. Til orqali odamlar o‘z fikrlarini va his-tuyg‘ularini o‘zlari va boshqalar uchun tushunarli tarzda ifodalaydilar.

Shuning uchun tilshunoslik fanlari mantiq va psixologiya bilan bog‘liqdir, chunki ular fikrlash qonunlarini va inson ruhiyatini o‘rganadigan fanlardir. Tilshunoslik va psixologiya o‘rtasidagi muammo psixolingvistikada o‘rganiladi. Psixolingvistika tilshunoslik va psixologiyani bog‘lab, inson nutqining qonuniyatlarini o‘rganadigan yangi soha hisoblanadi. Biror tilning lug‘atini yodlash mumkin, ammo so‘zlarning sonini yodlab bo‘lmaydi. Aslida, odamda ma‘lum bir tajriba va qoidalarga asoslanib, cheksiz miqdordagi yangi jummalarni yaratish qobiliyati mavjud.

Psixolingvistika fanining asosiy maqsadlaridan biri bu qobiliyatning rivojlanish qonunlarini ilmiy asosda o‘rganishdir. Til inson fikrini amalga oshirish vositasi

bo'lgani uchun, u inson madaniyatining rivojlanishi va mavjudligini ta'minlaydi va barcha qoidalarni ifodalash vositasi hisoblanadi. Tilni tushunish sohasidagi bir savol — odamlar qanday qilib jummalarni o'qish jarayonida tushunadilar (ya'ni, jumla qayta ishlash). Eksperimental tadqiqotlar jummalarni tushunish arxitekturasi va mexanizmlari haqida bir nechta nazariyalar ishlab chiqqan. Ushbu nazariyalar odatda jumlada mavjud bo'lgan ma'lumot turlariga bog'liq bo'lib, o'quvchi mazmun yaratishda foydalanishi mumkin bo'lgan ma'lumotlar va bu ma'lumotlarning o'quvchiga qanday taqdim etilishi haqida bo'ladi. "Modulli" va "interaktiv" qayta ishlash kabi masalalarda nazariy bo'linmalar mavjud.[4]

XULOSA. Xulosa qilib aytganda, til psixologiyasi yoki psixolingvistika bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar olimlarga til va nutqning aqliy jihatlarini yaxshiroq tushunishga yordam berdi. Psixolingvistika tufayli biz ta'limga yangi va innovatsion yondashuvlarni topdik. Psixolingvistika zamonaviy soha hisoblanadi. Ushbu soha tufayli biz inson tilining murakkabligini to'liq tushunishga yaqinlashmoqdamiz. Har kuni biz odamlarning tilni ishlab chiqarish, kodlash va muloqot qilish vositasi sifatida qanday ishlatayotganini tobora yaxshiroq tushunmoqdamiz. Psixolingvistlar so'zlarning, jumlar va nutqning ma'nosini ongda hisoblash va aks ettirishni o'rganadilar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Garnham A. Psixolingvistika, Routledge, 1985, 269 bet
2. Field J., "Psixolingvistika: Talabalar uchun manba", Routledge, 2003.
3. Levelt, W. J. M. (Willem J. M.),. Psixolingvistikaning tarixi: Pre-Xomsky davri. Oksford: Oksford Universiteti Noshirligi. 1938- (2013) / ISBN 9780191627200. OCLC 824525524.
4. Pronko, N. H. (May 1946). "Til va psixolinguistika: Sharh." Psixologik bulletin. 43 (3): 189–239. doi: 10.1037 / h0056729. ISSN 1939-1455. PMID 21027277